

ÇOCUKLAR DOĞRUYU SÖYLEMEDİĞİNDE...

Ne kadar yanlış olduğunu hepimiz bilsek de yalana başvurmayan var mıdır acaba? İşte tam da bu noktadan hareketle biraz kendimizi çocukların yerine koyalım. Genellikle ebeveynler çocuklarının doğruyu söylemediğini öğrendiklerinde çok şaşırırlar, kabullenmezler ve hatta bu duruma bozulurlar. Birçoğunun da içlerinden "benim çocuğum yalan söylemez" dediğine eminim. Ancak okul öncesi dönemde yalan öylesine masumdur ki utanılacak hiç bir yanı yoktur. Çünkü okul öncesi dönem "gerçek dışı düşüncelerin" kafada uçtuğu bir dönemdir. Dönemseldir ve ciddi boyutlarda tekrarlanmaz. Her konuda olduğu gibi bu konuda da istisnalar vardır tabii ki ama bunları ayırt edebilmek gerekir. Böyle bir durumla karşı karşıya kalındığında yapılacak doğru davranışların neler olduğunu bilmek önemlidir.

Çocuklar neden yalan söyler?

- Cezalandırılma korkusu
- İlgi çekme
- Arkadaşlarından geri kalmama
- Bir özlemini dile getirme
- Eğlenmek amaçlı

Yalanın dönemsel olması ne demektir?

• Hayal gücü ve dil yetenekleri tahminimizin de üzerinde olduğundan 3 - 4 yaş dönemindeki çocuğunun inanılmayacak derecede öyküler uydurabilmesi aslında son derece normaldir. Bunlar, yalan kategorisine alınıp, susturulmaya ya da engellenmeye çalışılmamalıdır. Literatürde, bu dönemde söylenen yalanlara "**sözde yalan**" ismi verilir. Örneğin, annesinin bir eşyasını kaybeden çocuk, kardeşinin yaptığını söyleyebilir. Bazen de çocuklar (özellikle tek çocuklar ya da kardeşler arası yaş farkı çok olanlar) kendilerine hayali bir oyun arkadaşı yaratırlar ve onun üzerinden çeşitli yalanlara başvururlar. Örneğin, "*Vazoyu ben kırmadım, evde arkadaşım vardı o yaptı*" şeklinde cümleler duyabilirsiniz.

• Gerçeğe sadık kalabilme zaman içerisinde olgunlaşarak gelişen bir beceri olduğundan çocukların 5-6 yaş döneminde bunu yapabilmeler aslında hala zordur. Bu süreçte söylenen yalanları fark ettiğinizde yapabilecekleriniz; yüzüne vurmamak ve çocuğunuza gerçeği bildiğinizi kanıtlama çabası içerisinde girmemektir. Üstünlük kurmaya çalışarak haklı olduğunuzu kabul ettirmenizin yapıcı hiç bir yanı olmayacağı gibi bu tavır çocuğunuzun sizden uzaklaşmasına sebep olabilir. Ceza veya verilen başka sert tepkilerden de kaçınmak son derece önemlidir. Bunların yerine konuşun ve yaşına uygun açıklamalar yapın. *"Bana doğruyu söylemediğinde üzülürüm", "Doğruyu söylemediğinde bir daha ki sefere sana inanmakta zorluk çekerim", "Benimle her şeyi konuşabilirsin, yanlış Bir şey yaptığını düşünüyorsan bile gelip bana anlatabilirsin."*

• 6-7 yaşından sonra, karşı tarafı inandırmak amaçlı söylenen ve gerçeğin ortaya çıkmaması için çaba sarf eden çocuklarda görülen, sık tekrarlanan yalana **"patolojik yalan"** diyoruz. Patolojik yalan, gerçeği söylemek kişi için avantajlı olsa bile yalan söylemeyi tercih etmek demektir. Bu sırada çocuk çevresindekilerin yaşadığı şaşkınlıktan haz duyar. Bu tip durumların çok fazla tekrarlanması durumunda uzmanlardan yardım almakta yarar vardır.

• Bir de **"taklit yalan"** dediğimiz yalan türleri vardır. Bu tip yalanlar ebeveynlerden model alarak ortaya çıkar. Tahmin edersiniz ki böyle durumlarda yapılması gereken en önemli şey sizlerin çocuklarına olumlu model olmasıdır. Örneğin evdeyken telefonda konuştuğunuz bir arkadaşınıza evde değiliz, dışarıda işimiz var diyorsanız ve çocuğunuz buna şahit oluyorsa kendisi gerçekleri söylememe fikrine karşı olumlu düşünceler geliştirir. Yalanın kabul edilebilir olduğu düşüncesine kapılır. Aile tutumları da çocukların yalan söyleme potansiyelini arttırmada hiç şüphesiz diğer bir çok konuda olduğu gibi çok etkilidir. Genellikle aşırı baskıcı, beklentileri çok yüksek, otoriter, mükemmeliyetçi, sürekli eleştiren, küçümseyen ve çocuğu başkaları ile kıyaslayan ebeveynlerin çocuklarının yalana daha çok başvurdukları görülmüştür.

Yalanları önlemek için neler yapabiliriz?

- Söylenen yalanın nedenini bulmalıyız.
- Bu duruma sebep olan etkenleri ortadan kaldırmalıyız.
- Yalanların sıklaştığı dönem ve yerler nedir diye iyi gözlem yapmalıyız.
- Onlara iyi model olmalıyız.
- Doğruyu söylemeyenlerin ileride arkadaşsız kalabileceklerini anlatmalıyız.
- Gerçekleri söylemesi konusunda onu cesaretlendirmeliyiz.
- Asla köşeye sıkıştırıp, sorguya çekmemeliyiz.
- Onlardan kapasitelerinin üzerinde yapamayacakları şeyleri istememeliyiz.
- Onları oldukları gibi kabul etmeliyiz.
- Çok fazla kural koyarak yaşam sınırlaması yapmamalıyız.
- Ve dürüstçe itiraf ettiklerinde onları asla cezalandırmamalıyız.

